

EUSKAL MUSEOA

Euskara

GOMENDATUTAKO IBILBIDEA

Egungo egoera ikusita, honako ibilbide hau proposatzen dizugu Museoa bisitatzeko eta kontzentrazioak saihesteko. Eskerrik asko bisita erosoagoa egiten laguntzeagatik.

P0 Sarrera

Aldi baterako erakusketa: *Gorreri Bisuala*
Komunak
Irteera

P1 Aldi baterako erakusketa: *ANTHOLOGY. Manuel de Gotor* **Bilduma Iraunkorra** Ehungintza Itsasoa Artzaintza

P2 Bilduma Iraunkorra Euskal Lotzak eta Portzelanak Burdinolak Zeramika herrikoia

P3 Publikoarentzat itxita

Liburuxka honek, urratsez urrats, Euskal Museora egingo duzun bisitan gidatuko zaitu.

Sarrerako mostradoretik joan zaitez:

– Aldi baterako erakusketa-aretoa: Zaloa Ipiñaren *Gorreri bisuala*. Ibilbide hau aukeratzen baduzu, amaitzean, jarraian proposatutako ibilbidearekin jarrai dezakezu.

– Edo eskailera-buruan, Kurutziagako gurutzearen erreprodukzio bat aurkituko duzu.

Kurutziagako Gurutzea

Jatorrizkoaren kronologia: XV. mendearen erdialdea

Jatorrizkoaren jatorria: Durango

Erdi Aroan, gurutzadurek, bai lurraldeak mugatzeko, bai bideen gurutzeak sakralizatzeko balio zuten. Baina nahiko litekeena da, gurutzebide honen kasuan, asmo honi propagandistagoa den beste bat gehitzea. XV. mendearen amaieran mugimendu heretiko batek -Begardarren mugimenduak- gogor astindu zuen Durangaldea eta gogor zapaldu zuten. Nahiko litekeena da gurutzea gertaera horien oroigarri eta barkamen eta itxaropen mezu izatea.

Jatorrizko gurutzadura hareharrizkoa da eta 4,30 metro neurtzen du. Beheko aldeak Genesiaren irudikapenak ditu, Paradisuarekin eta jatorrizko bekatuarekin lotutakoak. Mastaren gainean, Paradisuko sugea kiribiltzen da. Eta, honen gainetik, Ongiaren eta Gaizkiaren Zuhaitza, Paradisuaren kanporatzea, Adan eta Eva eta Adango Pekatua ikus daitezke.

Goiko gorputzean, kalitate handiagokoa, Maria eta Haurra agertzen diren paradisuaren irudikapen bat ikus daiteke, Santa Barbara eta Santa Katalina eta identifikatu gabeko beste bi santurekin batera; Kalbarioa bere ohiko elementu guztiekin: Gurutziltzatua, Ama Birjina, San Juan, Golgotaren burezurra eta Adango hilobia. Kalbario honen gainean, aingeruek eusten dituzten eguzkia eta Ilargia agertzen dira.

Ibilbideak lehen solairuan jarraitzen du, eta eskuinetara dagoen atetik sartzen da, eskaileraren amaieran.

Klaustroko lehen hormarteak *ANTHOLOGY Manuel de Gotor* aldi baterako erakusketa hartzen du.

Jarraian, ehungintzaren eremura eramango gaitu ibilbideak.

Artilea eta lihoa izan dira euskaldunen ehun tradizionalak egiteko erabili diren oinarritzko bi lehengaiak. Museoko galeria honetan bien adibideak aurki ditzakezu.

Lihoa egiteko prozesua

Euskal Herrian lihoa egiteko prozesua emakumeen kontua izan zen beti. Ohikoa zen haietako talde batzuk baserrietan elkartzea, lan neketsu hori egiteko; izan ere, hariak, jantziak eta etxerako jantziak ehotzeko haria emango zien.

Lihoaren barietate ugarietatik, hiru Euskal Herrian ohikoenak izan ziren: axamea edo lino txikia, hazkunde azkarrekoa, agorlinoa edo naparlinoa, arruntagoa baina baita ugariagoa ere, eta kirrutza, oso fina, eskualdeko azoketan jada hariztietan erosten zituena.

Landarea hari bihurtzen zuen prozesua luzea eta neketsua zen. Landareak bildu ondoren, **haziak zurtoinetatik bereiztea** zen lehenengo gauza. Horretarako, orrazi metaliko bat erabiltzen zen banku edo kirten batean lotuta. Ondoren, zuntzak azalari lotzen zizkion pektosa disolbatzen zuen **beratzea** zetorren. Busti ondoren, landareak **lehortu** behar ziren; aire zabalean, eguraldiak uzten bazuen, edo, bestela, ogi-labean. Landareak lehor zeudenean, **zuntzak lurrazaletik bereizten** zituen, zurtoinak zurezko mazo batekin harri baten gainean joz.

Ondoren, trangaketa etortzen zen, aurrekoaren helburu bera zuen prozesu bat, baina landarea birrindu eta azala hobeto kentzen zuen makineria bat erabiltzen zuen. Hala eta guztiz ere, landareak ez zuen bere zurezko zatia erabat galtzen, eta prozesua amaitzeko, errutea egin behar zen, eta, ondoren,

zuntz garbiagoak lortzea ahalbidetzen zuen ezpatatua.

Jada askatutako zuntzekin **txarrantzatzer**a pasatzen zen, txarrantxa bat erabiliz, ohol bati lotutako eskuila metaliko bat zena. Prozesu honek, oraindik gera zitezkeen zurezko hondakin guztiak kentzeaz gain, zuntzak ordenatzen zituen eta luzeenak eta kalitate onenekoak, kalitate txikiagoko ehunetan erabiliko ziren laburrenetatik bereizteko aukera ematen zuen.

Zuntzak **aletu** egiten ziren, gorua eta husoa erabiliz, eta, ondoren, matazak eratzen ziren ateratzen zen hariarekin. Matazak **egosi** egin behar ziren. Horretarako, hondorik gabeko egurrezko upel batean sartzen ziren, hustubidea zuen plater batean bermatuta. Upelaren gainean errautsdun oihal bat zegoen, eta multzoaren gainean ur irakina isurtzen zen, ura hustu ahala biltzen zena, prozesuan berriz erabiltzeko. Errautsak detergentez jokutzen zuen eta haria garbitzen zuen. Azken urratsa matazak harilkatu eta ordurako ehundegian erabil zitezkeen harilkoak osatzea zen.

Hemendik hurrengo gelara joango gara, baina sartu baino lehen, begiratu sarreraren alboetan dauden bi bale-saihetsei. Bailearen ehiza, aurrerago ikusiko dugun bezala, oso diru-iturri garrantzitsua izan zen Erdi Aroko euskaldunentzat. Hauek bezalako saihetsak maiz erabiltzen ziren etxeetako habe gisa.

Itsasoa

Nahiz eta gaur egungo Euskadiko biztanleek itsas baliabideak baliatu dituzten jatorritik, gure kostaldean ez zuten ustiapen intentsiboa egin XII. mendetik XIV. mendera arte, mende horiek bat egiten baitute kostaldeko hiribilduen sorrerarekin. Une horretatik aurrera, itsasoarekin lotutako jarduerak - merkataritza-nabigazioa, arrantza eta lotutako industriak, batez ere, itsaso-eraikuntza - protagonismo berezia hartuko lukete euskal ekonomiaren eta gizartearen historian.

Asko dira mundu honi lotutako izen propioak -Elkano, Mazarredo edo Churruca, hiru adibide besterik ez jartzeagatik-, eta, hala ere, Itsasoko aretoetan gorazarre egiten zaie izenik gabeko gizon eta emakume horiei, mendeetan zehar itsasotik bizi eta gure ondarea eraiki dutenei.

Historiaurreko garaiei eskainitako beira-arasaren ondoan, hainbat armarri eta hilarri aurkituko dituzu, eta horien artean, jarraian ikusiko duguna.

Joannis de Salen Hilarria

XVI. mendetik aurrera, euskal marinelak Atlantikoa zeharkatzera abiatu ziren baleen eta bakailaoaren bila. Enpresa ez zen erraza. Hilabeteak prestatzen eman ondoren, itsasontziak itsasoratu egiten ziren maiatzaren amaieran. Hilabete baino gehiago geroago Ternuako kostaldera iristen zirenean, ehizari eta arrantzari hasiera emateko garaia zen.

Euskal arrantzaleak eta baleazaleak Ternuako lurretan zeuden ekainaren amaieratik azaroaren erdialdera arte. Denbora hori ematen zuten bakailaoa arrantzatzen eta balea ehizatzen, eta denbora horretan populazio indigenekin bizi ziren. Horrela, denboraren poderioz, tokiko hizkuntzak itsasoaz bestaldetik etorritako jende haiek ekarritako euskarazko hitz asko bereganatuz joan ziren.

Eta, eginkizun arriskutsu horretan zehar, batzuk bizia galtzen zuten eta tokiko hilerrietan lurperatzen zituzten. Badirudi Joannis de Salen kasua izan zela. Egun batean Placentiako hilerrian, Newfoundlanden (gaur egun Castle Hilleko Museoan dago) egon zen jatorrizko hilarriak, modu laburrean, abenturazale horietako bati buruz hitz egiten digu.

Inskripzioak dioenez, Joannis 1676ko maiatzaren 1ean hil zen, Ternuara iritsita, Usanoko baserritik. Bere hilobiaren kokapenak, Placentian, Joannis bakailaoaren arrantzan aritu zela esan nahi digu, baleak, dirudienez, Belle Isle itsasartean ehizatzen baitziren, eta ez kanpoko ur hauetan.

Begiratu hormatik zintzilik dauden armarriei ere. Horietako askok baleei egiten diete erreferentzia berriz ere.

Aretoaren barrurantz jarraituz, itsasoko gizon-emakumeei eskainitako dioramaren ezker aldean egurrezko kaxa txiki bat aurkituko duzu, estalkian itsasontzi baten eta etxe baten irudiak dituela.

Atabaka

Kronologia: XVIII. - XIX. mendeak

Jatorria: Lekeitioko San Pedro Kofradia

Kaobazko egurrezko kutxa txiki honen gainean, bi irudi daude margotuta: ontzi bat eta etxe bat. Ikus daitekeenez, irudi bakoitzaren ondoan zulo txiki bat dago.

Helburua bozkatzeko hautestontzi bat zen, atabaka ere deitua, eta Lekeitioko San Pedro kofradiak erabiltzen zuen flota arrantzan atera edo portuan ainguratuta egon erabakitzeko.

Itsasoa zalantzatan zegoenean, kofradiako maiordomoek hautestontzia erabiltzen zuten arrantzara atera ala ez erabakitzeko. Kutxaren barruan taulatxo bat dago, bitan banatzen duena. Horrela, etxezain bakoitzak bere botoa ematen zuen ontziaren edo etxearen aldean. Bozketa amaitutakoan, alde batean edo bestean utzitako bolak zenbatzen ziren, eta erabakia hartuta geratzen zen.

Esan beharra dago erabaki horrek marinel guztiei eragiten ziela. Hau da, ontzi guztiek bozketaren emaitza onartu behar zuten. Atabakak XIX. mendera arte erabili ziren, lurrunontziak sartzeak bozkatzeko ohitura desagerrarazi zuen arte.

Beira-arasaren eskuinaldean, begiratu emakumearen eserlekuari. Bailearen ornoak dira.

Bisitarekin jarraituz, arrantza-aparailuen hurrengo aretoan bale baten burezurra aurkituko duzu, harrapatzeko erabilitako tresnekin batera.

Balearen Ehiza

Itsasoarekin lotutako jarduera ekonomikoetako bat, Erdi Aroan, balearen ehiza izan zen. Praktika hau XI. mendean hasi zen, XII. eta XIII. mendeen artean gailendu zen. Hala ere, une horretatik aurrera, abere eskasiak Asturiasera eta Galiziara bultzatu zituen euskaldunak, eta XVI. mendetik aurrera, Ternuara..

Bizkaiko Golkoraino, Sarda, Biscayensis edo Franca izeneko balea mota bat hurbiltzen zen, bere ezaugarriak harrapatzea errazten zutenak. Mota horretako baleak 15 metro ingurura iristen ziren eta 60 tona inguru pisatzen zuten. Urpean igeri egiten zuten, baina lurrazaletik oso gertu, eta, beraz, arnasketa gogorra erraz ikusten zen talaietatik. Eta gainera, hiltzean, ordu laurden baten buruan ateratzen ziren ur gainean.

Neguko hilabeteetan harrapatzen zituzten txalupa izeneko ontzi txikiak erabiliz. 10 metroko luzera eta 2,25eko zabalera zuten eta 12 tripulatzailerik, 10 arraunlari, lemazaina popan eta arpoilaria brankan. Animalia ehizatzeke, arpoia animaliarengan ziztatu arte jaurtitzen zen, eta, ondoren, hil egiten zen, odolustuz. Hil ondoren, lehenengo hondoratu egiten zen, baina denbora gutxian ur gainean irten, lotu eta itsasgorarekin hondartzara edo portura atoiara eramaten zen. Marea jaistean, balea hondartuta geratzen zen, hurrengo mareak eraman ez zezan altxatzen zen, eta bere zatikatzea egiten zen. Baleez dena aprobetxatzen zen. Lortutako

gehiena Frantziara, Ingalaterrara, Holandara eta Espainiara esportatzen zen. Olio argiztapenerako erabiltzen zen, koipea kosmetika eta farmazian, bizarrak korsetegian, hezurak altzariak egiteko eta eraikuntzan eta esperma ukenduak egiteko erabiltzen zen. Mihia jaki bikaintzat hartzen zen, eta opari diplomatiko gisa bidaltzen zen.

Hurrengo aretoan balearen ehizaren tradizioa gure traineru lehiaketa ospetsuen jatorrian dagoela ikusiko duzu.

Nabarnizko Hil-mihisea

Jatorrizkoaren data: 1465 - 1565

Jatorrizkoaren jatorria: Nabarniz

Bitrina honetan ikus daitekeen sudarioa museo honetan bertan kontserbatzen den beste baten erreprodukzioa da. Eskuz jositako eta grekaz apaindutako lau liho-piezaz osatuta dago, zetazko hari berde, urdin, arre eta urreztatuz brodatuak. Erdialdean, XV-XVI. mendeetako atlantiar karraka gisa deskribatu diren lau ontzi nabarmentzen dira.

Emakumeak ezkontzari ematen zion ostilamenduaren parte ziren. Ez da harritzekoa hileta errituaren elementu hauek eta beste batzuk bere zati izatea, hildakoen gurtza, etxeko andre bezala zituen betebeharren zati bat baitzen. Hileta-kultuarekin lotutako oihalak euskal ehungintzan aberatsenak izaten ziren. Hildakoaren gorpua estaltzeko eta biltzeko erabiltzen ziren, edo anden estalki bezala, gorpua etxetik elizara eta beranduago hilerrira eramaten zenean, hilkutxen erabilera ez baitzen XX. mendera arte hedatu.

Hurrengo beira-arasan euskaldunen ohitura erlijiosoeekin lotutako objektu gehiago aurkituko dituzu.

Ibilbideak aurrera jarraitzen du, Artzaintza aretora sartuz.

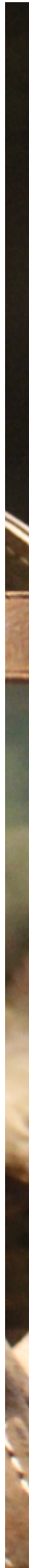

Artzaintza

Artzaintza Euskal Herriko bizimodu tradizionalenetakoa izan da. Urteroko zikloa artzainak urtaro aldatzera behartzen zituen larre premia etengabeak baldintzatzen zuen. Horrela, udan, artzainak etxetik kanpo bizi ziren, belartzetan eraikitako aterpetxeetan. Udazkena iristean, Mikel Deunaren egunaren inguruan, itzultzen zen eta artzainak neguko jarduera ziklo berri bati ekiten zion.

Hainbat beira-arasatan transhumantzia-ibilbideen, artzainek erabiltzen dituzten aterpe-moten eta bizimodu horri lotutako jarduera tradizionalenen adibideak aurkituko dituzu; horien artean, gazta egitea funtsezkoa zen.

Gazta Egitea

Ardi-esnearekin egina, gazta zen artzaintzari lotutako produktu nagusietako bat.

Ardiak otsaila eta abuztua bitartean jezten ziren eta bakoitzak 50 litro esne ematen zizkion artzainari hilabete hauetan. Jeztea egunean bitan egiten zen, goizean, bazkatzera irten aurretik, eta iluntzean. Esnea jezteko, artzainek kaikua erabiltzen zuten. Zurezko ontzi bat, pieza batez egina, zehar formakoa. Gero, artzainak esnea iragazi behar zuen gaztainondo-azalezko koladore batekin, non esnearen ezpurutasunak urtzen zituen ortiga geruza bat uzten baitzen. Behin urtuz gero, esnea abatzen jartzen da. Egurrezko ontzi handi bat da, 20-40 litrokoa. Bertan 36°-ra arte berotzen da. Horrelako ontziak ezin zirenez sutan jarri, esnea berotzeko ofitazko harri gorriak erabiltzen ziren. Ondoren, esne litro bakoitzeko 2 legar-tanta gehitzeko unea iristen zen, ur epeletan diluituta. Tradizionalki, legarra arkume urdailetik lortzen zen.

Legarra gehituta, esnea irabiatu behar izaten zen, normalean gorosti edo lizar adar fin batekin egindako egurrezko irabiagailu batekin. Nahastea ordu erdiz utzi ondoren, esnea mamitu zedin. Hurrengo pausua nahasketa berriro iraultzea zen, seruma eta matoia bereizteko. Matoia, egur labana batekin zatitan banatzen zen, egingo diren gaztak adina zatitan, eta bakoitza molde batean sartzen zen, hondoa zulatua zuela. Bertan, gaztaren kontsumoarekin amaituko zen lehortze prozesua hasten zen.

Jarraitu bitrinen alde honetan eta hainbat objektu mota ikusi ahal izango dituzu, artzaintzako material nagusiekin eginak, egurra eta artilea. Gero, joan irteerara eta hartu eskailera bigarren solairura igotzeko.

Han, zeramikaren gelara sartzen da.

Euskal Lotzak eta Portzelanak

Areto honetan Euskal Museoko zeramika bildumaren hautaketa bat ikusi ahal izango duzu. Sarrera gunean, gaur egun Museoak hartzen duen eraikinean ekoitzitako piezak ikusi ahal izango dituzu: Bilboko *Fábrica de Loza Ordinaria y Fina de la Santa Casa de Misericordia*.

Aurrerago, loza finaren adibideak ditugu, ekoizpen ingelesean inspiratuak, baina Busturia, Yanci eta Axpeko fabriketan eginak. Eta, amaitzeko, Pasages fabrikako portzelanaren adibideak aurkezten dira. Fabrika hori XIX. mendean sortu zen, eta Bidasoa, Vidania eta Porcelanas del Norte S.A. enpresak XX. mendekoak.

Likore-ontzia

Data: 1776-1881

Jatorria: Fábrica de Loza Ordinaria y Fina de la Santa Casa de Misericordia

1771ean, Bilboko Jesusen Lagundiaaren San Andres Ikastetxe ohian finkatu zen, gaur egun Euskal Museoa dena. Han, arte- eta ofizio-eskola bat sortu zuen, egoiliarak prestatzeko asmoz, eta, aldi berean, haren funtzionamendua finantzatu zuen. Eskolan, loza fabrika bat zegoen, tokiko merkaturako egunero erabiltzen zen zeramika ekoizten zuena, baita Talavera motako beste bat ere, eskariz bakarrik egiten zuena.

Guregana iritsi diren fabrikako objektuen artean giza formako likore-ontzia dago. Gizon irribarretsu bat, likorea zuen barrikaren gainean esertzen da. Bere formagatik, Staffordshiretik zabaldutako pitxer mota bat gogorarazten du, “Toby Jug” bezala ezagutzen direnak.

Dirudienez, Bilboko Ripa kaleko taberna batean erabili zen.

Likore-ontziaren ondoan ere, Miserikordiako Etxe Santuaren fabrikari egindako zutabe batzuk ikus ditzakezu. Zutabe hauek parrokiako presbiterioen sarrerak apaintzen zituzten.

Areto berean aurrera eginez, Busturiako Loza Fina fabrikako zeramikazko adibide sorta bat aurkituko duzu.

Busturiako San Mames Loza-lantegia

Busturiako loza finaren fabrika 1842an sortu zen, bertako bi familiaren ekimenez: Bulucua eta Chirapozu familiak. Bere jarduera 1859 arte mantendu zen. Batez ere, ontziteria eta konketa piezak egiten ditu.

Kanala, Korteziubi, Murueta eta Foruko buztin zurizko aztarnategien aberastasunari eta kalitateari esker, dekoraziorik gabeko pieza zurien zeramika finaren ekoizpenean espezializatu zen fabrika, hainbat motiborekin apaindutako beste batzuekin batera. Azken horien artean, eszenak eta paisaiak dituzten estanpaketak nabarmendu behar dira, landare-zerrendekin batera. Gehien erabilitako motiboa “Muleros” izenekoa izan zen, mahats-parra zerrenda batekin osatua.

Aipatzekoak dira, baita ere, kalitate material bikaineko pieza batzuk, peonia, dalia eta kanpaitxoan lore motiboekin apainduak, kopuru txikian kontserbatu diren arren.

Areto beretik bisitatzen jarraituz, zeramika ekoizpeneko beste euskal fabrika batzuen adibideak ikusi ahal izango dituzu, hala nola Belarra y Compañía, Bidasoarekin batera, Sociedad Productos de Loza del Nervión S.A., Porcelana de Pasages, Porcelanas del Bidasoa S.A., Porcelanas Vidania edo Porcelanas del Norte S.A. Irabia,

Ferrerías

Gela honetan burdina erakusten da. Bere erdian burdinola hidraulikoaren adibide bat ikus daiteke, XIII. mendetik XVIII. mendera bitartean ehundaka Bizkaian eta Gipuzkoan bizi izan zirenen antzekoa. Burdinaren ugaritasunak, bere kalitatearekin batera, eta ekoizpen indar bezala balioko zuten ibaien eta erregaia ematen zuten basoen ugaritasunak, zerga baxuez gain, industria siderurgikoa Euskal Herriko motor ekonomikoetako bat bihurtu zuten.

Ibaiaren emariaren arabera, burdinolaren lana urritik ekainera bitartean egiten zen batez ere, eta urteko gainerako egunetan mantentze-lanak egiten ziren. Bi burdinola mota zeuden: handienak, material gordina prozesatzeaz arduratzen zirenak, tocho bihurtu arte, eta txikienak, jada prozesatutako burdinatik produktuak manufacturatzeko zituztenak.

Gelan burdinaren erabileraren adibide ugari ikus daitezke: etxerako tresnak, haize-orratzak, kateak edo ostiak egiteko moldeak. Bizkaiko eta Gipuzkoako produktuek ospe handia izan zuten, batez ere arma zuriek. Nafarroara, Gaztelara eta Ingalaterrara esportatzen ziren. Azken herrialde honetan, *bilbo* izena jasotzen zuen daga bat ospetsu egin zen.

Burdinari eskainitako gela ikusi ondoren, zeramikaren gelara itzuli, ezkerreko atetik zeramika herrikoari eskainitako gunera irteteko.

Zeramika Herikoia

Euskal zeramika herrikoia forma xumekoa eta apaindura gutxikoa da. Deigarria da bere kolore zuria, eztainguzko beiraketik eratorria, apaintzeaz gain ontziak iragazgaizteko balio zuena. Beirate hau barrualdean zein kanpoaldean aplikatzen zen, kanpoaldean ontziaren erdiraino bakarrik irits zitekeen arren. Eztaingua lortzea zaila izan zenean, engobe beiradun batez ordezkatu zen, kanpotik jatorrizko beira estanniferoaren itxura zuria mantentzen zuena. Gainera, ontzi batzuek berdez, marroiz edo urdinez apaintzen zuten.

Formei dagokienez, likidoak gordetzeko ontziak dira nagusi, hala nola pitxerrak edo pegarrak, eta elikagaiak kontserbatzeko eta sukalderako ontziak.

Gela honetan horien guztien adibideak ikus ditzakezu. Pitxerrei erreparatzen badiezu, ikusiko duzu batzuek besteek baino ipurdi zabalagoa dutela. Horiek ardorako erabiltzen ziren, estuek ura edo txakolina eduki zezaketen bitartean. Diferentziaren arrazoia produktuaren prezioa da. Ardoa garestiagoa zen, eta pitxerra irauli eta likidoa alferrik galtzea saihestu behar zen.

Pedarra

Te-ontzi alakatu antzeko hori, pedarra edo pegarra izenekoa, emakumeek iturrietatik etxeetara ura eramateko erabiltzen zuten ontzia zen. Bete ondoren, pitxerraren barruan aza-hosto bat jartzen zen uraren gainean, garraioaren mugimenduarekin ura irten ez zedin, eta estaltzen zen.

Pitxerra buru gainean jartzen zen, sorkin izeneko zapi batean bermatuta, eta eskuak erabili gabe garraiatzen zen.

Mota honetako pitxarrak Euskal Herri osoan asko erabili ziren. Badakigu, herri batzuetan, herri jaien parte bezala, pedarra lasterketak antolatu egin zirela ere.

Orain, klaustrora jaisteko eskailerara itzultzea proposatzen dizugu. Klaustroaren sarrera beheko solairuan dago, eskaileraren eskumaldean.

Euskal Museoaren bisita amaitu baino lehen, ikusi duzun eraikinaren historia eta, jakina, museoaren ikurra, Mikeldia, klaustroaren erdian ikus daitekeena, kontatuko dizugu.

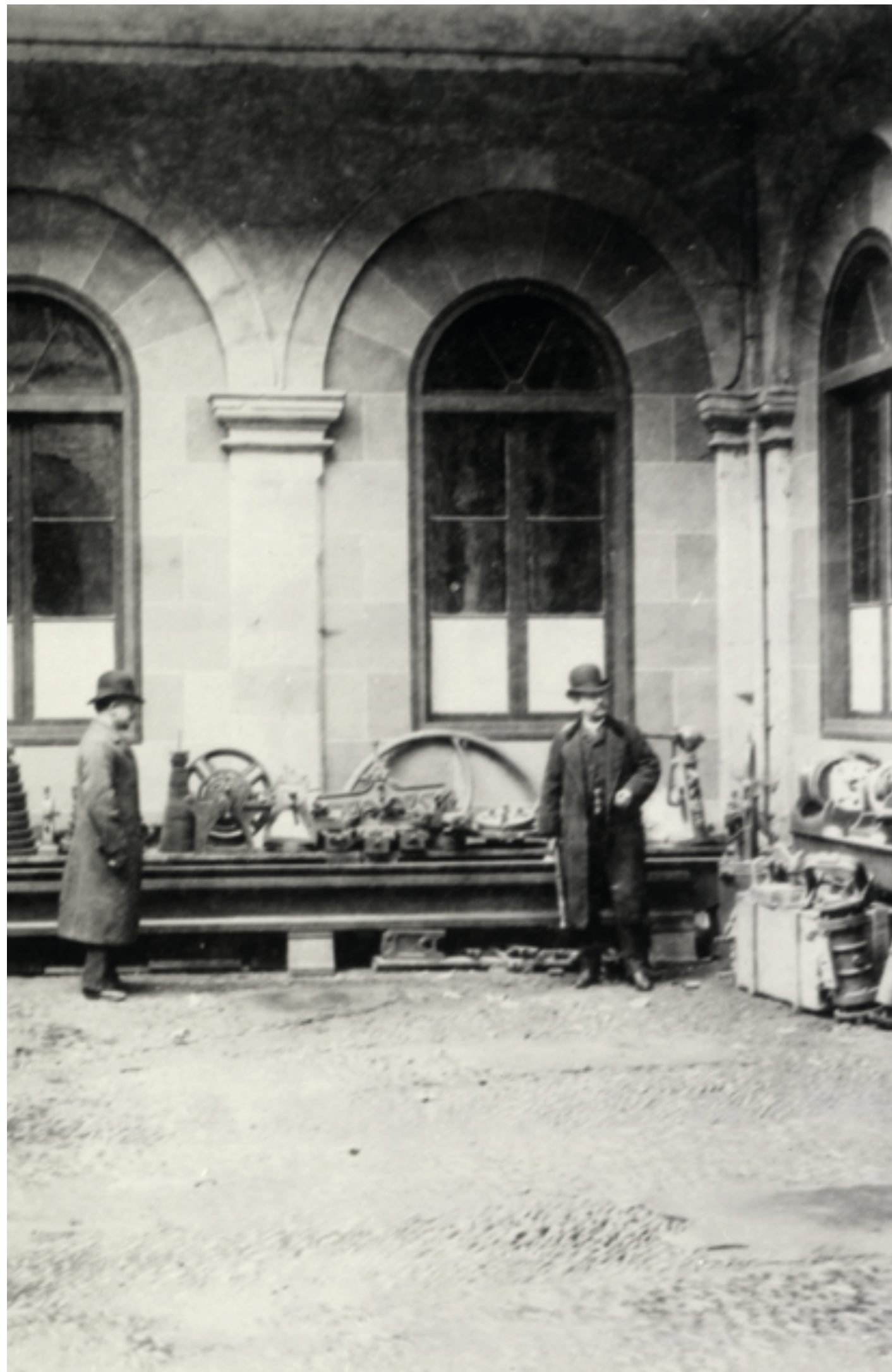
Euskal Museoa

Jesusen Lagundiak XVI. mendearen hasieran eraikitako San Andres Ikastetxe zaharrean dago Euskal Museoa. Jesuiten multzoak Ikastetxea ez ezik, San Andres Eliza ere hartzen zuen.

1767an, Karlos III.ak Jesuitak kanporatzea agindu zuen, eta bere eraikinak Koroaren eskuetara pasa ziren. Bilboko Udalak eskatuta, eliza adbokazioz aldatu eta Joan Santuen Eliza bihurtzen zen bitartean, lehengo ikastetxean Lehen Letren, Latinotasunaren eta Erretorikaren Eskola bat zegoen. Gainera, 1776an, hainbat urtetako eskaeren ondoren, *Santa Casa de Misericordia* ezarri zen eraikinean. Bertan egon zen 1872 arte.

Une horretatik aurrera, hainbat erakunde jarri ziren eraikinean, harik eta 1914an Udalak klaustroa Bizkaiko Arkeologia Museoaren zati izango ziren funtsekin okupatzeko baimena eman zuen arte. Handik gutxira, 1917an, Foru Aldundiak Museo Etnografiko bat sortzea onartu zuen eta, Udalarekin batera, Arkeologia Museoari forma eman zion.

Biak San Andres Ikastetxe zaharreko klaustroan kokatuko ziren. Egoera bitxi hori, kokapen berean instalatutako bi museorekin eta pertsona berak, Jesus Larrea jaunak, zuzenduta, 1923an konponduko zen, bi erakundeen bat-egitearekin, Bizkaiko Arkeologi eta Euskal Etnografia Museoa sortuz.

Mikeldi

Data: Burdin Aroa. K.a. V.- I. mendeak

Procedencia: Durango

Mikeldia da, zalantzarik gabe, Euskal Museoaren lanik esanguratsuena. Animalia itxurako eskultura da, lurretako Mikeldi ermitaren inguruan agertu zena; horregatik ezagutzen da izen horrekin.

Bere kronologia eta formagatik, Iberiar Penintsulan agertutako antzeko beste irudi batzuekin lotu da, nagusiki, Gaztela, Galizia eta Portugalen. Berrako, zezen, basurde edo antzeko bat irudikatu nahi duela dirudi. Estatua mota hauek forma sinpleekin irudikatzen dira, zutik, idulki baten gainean bermatuta. Baina kasu honetan, gainera, idoloak eguzki disko bat du bere hanken artean.

Bere funtzioari buruzko teoria asko proposatu dira. Pentsatu izan da mugen adierazle izan litezkeela, funtzio magiko bat izan lezaketela, ganadua babestearekin zerikusia duena, edo hilobi-monumentuak izan litezkeela.

Espero dugu ibilbide honekin gozatuko zenuela eta laster itzuliko zarela guregana.

Eskerrik asko!

